

Jeremia 2

1 Het woord van de HEERE kwam tot mij:

2 Ga ten aanhoren van Jeruzalem prediken: Zo zegt de HEERE: Ik denk aan u, aan de genegenheid van uw jeugd, aan de liefde van uw bruidsdagen, toen u achter Mij aan ging in de woestijn, in een land waarin niet wordt gezaaid.

3 Israël was heilig voor de HEERE, de eersteling van Zijn opbrengst. Allen die deze opaten, werden schuldig, onheil kwam over hen, spreekt de HEERE.

4 Hoor het woord van de HEERE, huis van Jakob en alle geslachten van het huis van Israël:

5 Zo zegt de HEERE: Wat voor onrecht hebben uw vaders in Mij gevonden, dat zij zich ver van Mij hebben gehouden, dat zij achter nietige dingen zijn aan gegaan – en zelf nietig zijn geworden –

6 dat zij niet zeiden: Waar is de HEERE, Die ons uit het land Egypte geleid heeft, Die ons in de woestijn deed gaan, in een land van wildernis en kuilen, in een land van dorheid en schaduw van de dood, in een land waar niemand doorheen trok en waar geen mens woonde?

7 Ik bracht u in een vruchtbaar land, om de vrucht daarvan en het goede ervan te eten. Maar toen u daarin kwam, verontreinigde u Mijn landen hebt u Mijn eigendom tot een gruwel gemaakt.

8 De priesters zeiden niet: Waar is de HEERE? en zij die de wet hanteerden, kenden Mij niet; de herders kwamen in opstand tegen Mij, en de profeten profeteerden namens de Baäl. Ze gingen achter dingen aan die niet van nut zijn.

9 Daarom zal Ik u nog ter verantwoording roepen, spreekt de HEERE, ja, uw kleinkinderen zal Ik ter verantwoording roepen.

10 Voorzeker, steek over naar de eilanden van de Kittiers, en zie, stuur boden naar Kedar en let aandachtig op, en kijk of iets dergelijks gebeurd is.

11 Heeft een volk ooit goden ingeruild? – en het zijn niet eens goden! – Toch heeft Mijn volk zijn Eer ingeruild voor wat niet van nut is.

12 Ontzet u hierover, hemel, huiver, wees zeer ontsteld, spreekt de HEERE.

13 Want Mijn volk heeft een dubbel kwaad gedaan: Mij, de bron van levend water, hebben zij verlaten, om zich bakken uit te hakken, lekkende bakken, die geen water houden.

14 Is Israël dan een slaaf? Of is hij een in huis geboren slaaf? Waarom is hij dan een prooi geworden?

15 Jonge leeuwen brullen tegen hem, zij hebben hun stem laten klinken. Zij hebben van zijn land een woestenij gemaakt. Zijn steden zijn vernietigd, zodat niemand er meer woont.

16 Ook de mensen van Nof en Tachpanhes graasden u de schedel af.

17 Doet u dit niet uzelf aan doordat u de HEERE, uw God, verlaat op het moment dat Hij u op de weg leidt?

18 Welnu, wat hebt u met de weg naar Egypte om het water van Sichor te drinken? En wat hebt u met de weg naar Assyrië om het water van de rivier de Eufraat te drinken?

19 Uw eigen kwaad straft u en uw eigen afdwalingen bestraffen u. Erken en zie in, dat het kwaad en bitter is de HEERE, uw God, te verlaten, en dat er geen vreze voor Mij bij u is, spreekt de Heere, de HEERE van de legermachten.

20 Want van oude tijden af heb Ik uw juk gebroken, en uw banden verscheurd. U zei: Ik wil niet dienen! Maar op elke hoge heuvelen onder elke bladerrijke boom legt u zich als een hoer neer.

21 Ík had u evenwel geplant, een edele wijnstok, een volkomen betrouwbare stek. Hoe bent u tegenover Mij dan veranderd in wilde ranken van een uitheemse wijnstok?

22 Want al zou u zich met loog wassen en zou u zeep in overvloed gebruiken, uw ongerechtigheid blijft een vlek voor Mijn aangezicht, spreekt de Heere HEERE.

23 Hoe kunt u dan zeggen: Ik heb mij niet verontreinigd, ik ben niet achter de Baäls aan gegaan? Zie uw weg in het dal, erken wat u gedaan hebt, snelle, op al haar wegen heen en weer rennende, jonge vrouwtjeskameel,

24 een wilde ezelin, gewend aan de woestijn, de wind opsnuivend in haar hitsigheid, haar bronst – wie kan haar keren? Allen die haar zoeken, hoeven zich niet af te matten, in haar maand zullen zij haar wel vinden.

25 Verhinder uw voet barrevoets te gaan en verhinder uw keel de dorst! Maar u zegt: Daar is geen hoop op, nee, want ik heb vreemden lief, en ik zal achter hen aan gaan.

26 Zoals een dief beschaamd staat als hij wordt ontdekt, zo staat het huis van Israël beschaamd, zij, hun koningen, hun vorsten, hun priesters en hun profeten.

27 Tegen een stuk hout zeggen ze: U bent mijn vader, en tegen een steen: U hebt mij gebaard, want Mij keren zij de nek toe en niet het gezicht, op het moment echter dat onheil hen treft, zeggen ze: Sta op en verlos ons.

28 Maar waar zijn dan uw goden, die u zich gemaakt hebt? Laten die opstaan, als zij u kunnen verlossen op het moment dat onheil u treft, want het aantal van uw goden is even groot als uw steden, Juda.

29 Waarom roept u Mij ter verantwoording? U bent allen tegen Mij in opstand gekomen, spreekt de HEERE.

30 Tevergeefs heb Ik uw kinderen geslagen, zij wilden geen vermaning aanvaarden. Uw zwaard heeft uw profeten verslonden, als een leeuw die verderf aanricht.

31 U, van deze generatie, let op het woord van de HEERE: Ben Ik voor Israël een woestijn geweest of een land van diepe duisternis? Waarom zegt dan Mijn volk: Wij zijn ongebonden, wij komen niet meer naar U toe?

32 Zou een jonge vrouw haar sieraad vergeten, een bruid haar gordels? Toch heeft Mijn volk Mij vergeten, dagen, niet te tellen.

33 Wat weet u goed uw weg om wellust te zoeken. Daarom hebt u ook de slechtste hoeren uw wegen geleerd.

34 Ja, in de zomen van uw kleren is gevonden het bloed van arme, onschuldige zielen, die u niet hebt betrappt op inbraak, ja, dat slaat alles.

35 En dan zegt u nog: Voorzeker, ik ben onschuldig, ja, Zijn toorn is van mij afgewend. Zie, Ik ga met u een rechtszaak voeren, omdat u zegt: Ik heb niet gezondigd.

36 Wat trekt u er veel op uiten verandert u telkens uw weg? U zult ook door Egypte beschaamd worden, zoals u door Assyrië beschaamd bent.

37 Ook vandaar zult u uitgaan met uw handen op uw hoofd, want de HEERE verwerpt hen op wie u vertrouwt. Met hen zult u niet voorspoedig zijn.

Niemand in Israel of Juda moet kunnen zeggen: 'Ik wist hier niets van.'

Jeremia moet zijn boodschap van God luid en duidelijk bekend maken. Niemand in Israël of Juda moet kunnen zeggen: *'Ik wist er niets van. Er is niemand die me dit ooit verteld heeft.'* God zegt letterlijk in Jeremia 2:1 *Ga ten aanhoren van Jeruzalem prediken.* Gods spreken heeft hier iets van *een rechtszaak*. God wil dat de mensen weten hoe ze er voor staan. Zelfs wanneer een directeur van een school iemand wil ontslaan, moet hij aan de rechter – als het daarvan komt – een dossier

kunnen overleggen. Hij moet de betrokken leerkracht verschillende malen op zijn tekorten gewezen hebben en gelet hebben op mogelijke verbeteringen. Je kan iemand niet zomaar ontslaan. God wil blijkbaar voorkomen dat Israël zegt: *‘Wij worden gestraft, maar we weten nergens van.’* In Nederland zegt de politie: *‘Iedere Nederlander wordt geacht de wet te kennen’*. Toch kom je er ook in ons land soms met een waarschuwing van af. God zou kunnen zeggen: *‘Iedere Israëliet wordt geacht de Thora = de wet te kennen.’* Maar de HEERE stuurt de profeten naar Zijn volk om hen te waarschuwen wanneer ze het verkeerde pad opgaan. *‘Een gewaarschuwd mens telt voor twee’*, zegt het spreekwoord. Het blijft belangrijk om luid en duidelijk te vertellen *‘Hoe God er in staat’*. Dat geldt misschien ook wel voor de kerken en ons land en ons volk. Hoe staat het er voor? Wij kunnen zeggen dat *‘daar verschillend over gedacht wordt.’* Dat is trouwens niet het grote verschil met het Israël van toen. Ook toen werd er heel verschillend gedacht over van alles en nog wat. De vraag is: *Is er vandaag een profeet zoals Jeremia, een spreekbuis van God?* Die is er niet, vrees ik. Wij zullen het moeten doen met het overdenken van Gods Woord. Zie het lezen van Jeremia als een soort oefening in de gave van de profetie. 1 Korintiërs 14:1 Hoe kijkt God volgens u aan tegen de kerk en de wereld van vandaag?

Zo kun je Jeremia zien; als een soort oefening in de gave van de profetie.

Gods spreken heeft hier iets van een rechtszaak.

God verandert niet.

Een van de dingen die direct opvallen bij Jeremia is dit: God is niet veranderd. Jeremia – of misschien moet je zeggen: God Zelf – houdt het volk Israël de spiegel voor. Hij noemt hen met de oude naam Jakob. Jeremia 2:4 *Hoor het woord van de HEERE, huis van Jakob en alle geslachten van het huis van Israël: God herinnert Zijn volk aan de uittocht, de tijd van Mozes. Die geschiedenis lees je in de Thora.* Dan zeg je misschien: *‘De Thora, dat is een oud boek. Die wetgeving is gegeven in de tijd van Mozes. Dat was een heel andere tijd dan de tijd van Jeremia.’* Inderdaad. De Thora was in de tijd van Jeremia al honderden jaren oud. Zeshonderd jaar om precies te zijn. Mozes leefde ongeveer 1200 v Chr. Jeremia leefde 600 v Chr. 600 jaar verschil. Dat mag dan zo zijn, maar God blijft het volk van Juda en Jeruzalem – ook al is het 600 jaar later – in het licht zien van het Verbond dat Hij met Zijn volk Israël sloot bij de berg Sinaï. Dat is wel een hint voor profeten in spé. Wij veranderen wel met de tijd. God verandert niet. Hij is gisteren en vandaag Dezelfde. Hebreëen 13:8. Hoe zit dat in onze tijd? Past God Zich aan aan de tijd of is het andersom? Heeft het oude boek – de Bijbel – nog gezag? Wie regelmatig naar de kerk gaat krijgt de indruk dat God Zich aanpast aan de tijd. Als dat waar zou zijn kunnen Bijbelse gebruiken en regels aangepast worden zodat de kerk beter spoort met de tijd. Het is goed je tegen de achtergrond van Jeremia af te vragen of God Zich aanpast aan de tijd of dat de tijd zich moet aanpassen aan God.

Een ding wordt duidelijk: Jeremia verkondigt niet zijn eigen mening. Het teruggrijpen op oude Bijbelboeken komt niet voort uit de geest van een conservatief mens of iets dergelijks. Het is God Die dit wil. Telkens opnieuw klinken de woorden: *Zo zegt de HEERE*. Jeremia 2:1 *Of Hoor het woord van de HEERE*. Jeremia 2:4. God is aan het Woord. Daar komt nog iets bij. Zesmaal komen we in dit hoofdstuk een *uitspraak van de HEER* tegen. 'Neoem Jahwe' staat er dan in het Hebreeuws oftewel 'uitspraak van de HEERE'. De laatste *neoem Jahwe* staat in Jeremia 3:1. Om die reden nemen we dat vers bij de bespreking van Jeremia 2. Aan de hand van deze zes uitspraken van de HEERE proberen we Jeremia 2 te volgen.

Iedere Israëliet wordt geacht de Thora te kennen

Wij hielden toch van elkaar?

Jeremia 2:1-3

Israël wordt in dit hoofdstuk 'zij' genoemd en als echtgenote van God gezien. Zoals de mannelijke helft van een gescheiden stel kijkt naar de trouwfoto van weleer, zo kijkt God terug naar het begin van zijn liefdesrelatie met Israël. Hoe verliefd waren ze toen. Onafscheidelijk waren ze: God en Zijn volk. Jeremia 2:2 *Ik denk aan u, aan de genegenheid van uw jeugd, aan de liefde van uw bruidsdagen, toen u achter Mij aan ging in de woestijn, in een land waarin niet wordt gezaaid*. Het gaat nu eens niet over de liefde van God voor Zijn volk, maar andersom. Israël was tot over de oren verliefd op God. Ze hadden alles over voor God. Waar Hij ging volgden zij. Wij weten dat het ook weleens met gemopper gepaard ging maar ze deden het toch maar. En soms braken ze uit in gejubel zoals na de doortocht door de Rode Zee. Exodus 18 *Met hun God gingen ze dwars door wild stromende rivieren en door dorre woestijnen. Over hoogtes en dieptes. De woestijntijd is niet de slechtste tijd. De relatie God en mens kende zijn dieptepunten zeker, maar toch ook zijn hoogtepunten. Er was geen eten en geen drinken in de woestijn. Israël leefde uit de hand van God. Andersom gold hetzelfde. God was ook vol van liefde voor Zijn volk. Zoals een man opkomt voor zijn vrouw zo ging God voor Zijn vrouw Israël door het vuur. Wie aan Israël komt, komt aan God. Ze hebben het geweten, Amalek en Sihon en Og en noem ze maar op. Niemand versperde Israël de weg. God opende de weg voor Zijn volk naar het beloofde land. Jeremia 2:3 *Israël was heilig voor de HEERE, de eersteling van Zijn opbrengst. Allen die deze opaten, werden schuldig, onheil kwam over hen, spreekt de HEERE. Neum Jahwe oftewel uitspraak van de HEERE*. Het valt op dat God het Verbond niet voorstelt als een soort van afspraak of contract. Dat is het misschien ook wel, maar God herinnert aan de liefde; de wederzijdse verliefdheid van het begin. Waar is die *eerste liefde* gebleven? God stelt Zich hier heel kwetsbaar op. Het gaat God eigenlijk ook niet om de regels. Het gaat hem om de liefde en de trouw.*

Israël is aan de HEER gewijd, het is de eerste vrucht van zijn oogst

God, Nederland en Oranje

Geldt dat ook niet voor ons volk? Het was God, Nederland en Oranje. Natuurlijk is daar wel wat op af te dingen, maar toch. De uitdrukking alleen al getuigt van een eeuwenlange diepe verbondenheid tussen ons volk en de God van de Bijbel. De Reformatie heeft daar zeker een bijdrage aan geleverd. Met de Statenvertaling – die zo'n 4 eeuwen de Bijbel was van ons volk is – niet alleen het geloof maar ook de taal, cultuur en de geschiedenis van ons volk gevormd. Wij hielden heel veel van God. Wij gingen voor Hem door het vuur en Hij redde ons in oorlogen en natuurrampen en epidemieën. Waarom is ons volk na WO II zo massaal bij God weggegaan? Het is niet goed te begrijpen. De oorlog mag dan door sommigen ervaren zijn als een straf van God, de bevrijding voelde voor allen als een reddend ingrijpen van Gods kant. Er valt veel over te zeggen: Bijvoorbeeld over het gezag dat in WOII oorlog een klap had gekregen (*Gott mit uns* stond op de soldatenriemen). Over het gedachtegoed van *de Verlichting* is ook heel wat te zeggen. Het speelt enkele eeuwen terug. *De Verlichting* was begonnen met filosofen als Descartes. Langzaam maar zeker dringt het gedachtegoed van *de Verlichting* door in de geest en het hart van ons volk. *De Verlichting* ontnam aan God zijn centrale plaats boven alles en iedereen en stelde de mens ervoor in de plaats. Je kunt er vast nog wel meer over zeggen. Ook andere oorzaken noemen. Maar de vraag blijft: Hoe kan dat nou? Wij hier in Nederland hielden zoveel van God. Onze ouders, onder grootouders gingen voor God door het vuur. *Waar is die liefde gebleven?*

Wij hielden zoveel van God.

Waarom zijn jullie bij Mij weggegaan?

Jeremia 2:4-9

De HEERE kan met de beste wil van de wereld niet begrijpen waarom Zijn volk zo massaal bij Hem weggelopen is. 'We hadden het toch goed samen. We hebben lief en leed gedeeld. Wat heb Ik verkeerd gedaan', vraagt God. Jeremia 2:5 *Zo zegt de HEERE: Wat voor onrecht hebben uw vaders in*

Mij gevonden, dat zij zich ver van Mij hebben gehouden, dat zij achter nietige dingen zijn aan gegaan – en zelf nietig zijn geworden – Je moet toch een reden hebben om bij God weg te gaan, of niet? ‘Welk onrecht heb Ik jullie voorouders aangedaan, dat ze het bij andere goden zoeken. En dat zijn niet eens goden. Het zijn nietsen.’ De HEERE bedoelt: Ze zien niets. Ze horen niets. Ze doen niets. Ze bestaan niet eens. ‘Wat heb Ik misdaan dat jullie voorouders me verruild hebben voor *niets*? Ik moet het wel bont gemaakt hebben’, zegt God, want wie ruilt er iets voor niets; iemand voor niemand? De HEERE God is redelijk verbijsterd over de houding van Zijn volk. God heeft zich aan Zijn woord gehouden. Tot op de punt en de komma, maar eenmaal aangekomen in het beloofde land liet Israël het afweten.

Er is eigenlijk geen goede verklaring voor het verlaten van God.

Had het gezegd!

De HEERE kan maar niet begrijpen waarom? Ja zullen ze zeggen: ‘We misten dit en dat.’ ‘Had het maar gezegd, zegt de HEERE. Waarom weet Ik van niets? Wij hadden een goede relatie. Zulke dingen kun je toch inbrengen.’ Maar de HEERE heeft Zijn volk nergens over gehoord. Je weet hoe dit soort dingen gaan. Het is net als in een goed huwelijk. Op een gegeven moment praat je niet meer met elkaar. Ieder heeft zijn eigen gedachten. Je gaat over de ander praten. Totdat de therapeut zegt: ‘Daar zit uw vrouw. Kijk elkaar maar aan. Zegt u het maar tegen haar zelf.’ Dat is andere koek. God zegt: ‘Zeg het tegen Mezelf.’ Maar Israël praat alleen nog over God. Ze zijn gewoon vertrokken. Ze zochten hun heil gewoon op een ander adres. Jeremia 2:6,7 *dat zij niet zeiden: Waar is de HEERE, Die ons uit het land Egypte geleid heeft, Die ons in de woestijn deed gaan, in een land van wildernis en kuilen, in een land van dorheid en schaduw van de dood, in een land waar niemand doorheen trok en waar geen mens woonde? Ik bracht u in een vruchtbaar land, om de vrucht daarvan en het goede ervan te eten. Maar toen u daarin kwam, verontreinigde u Mijn landen hebt u Mijn eigendom tot een gruwel gemaakt.* ‘Gruwel’, zo noemt God de afgoden altijd. God kan ze niet uitstaan. ‘We hadden toch wat samen’, zegt de HEERE. Maar Hij vindt er weinig van terug. Het lijkt wel stank voor dank.

Laat mensen die iets tegen God hebben dat tegen Hemzelf zeggen.

Het ging fout bij de leiding.

Het zijn trouwens niet alleen de gewone mensen. Die zou je misschien nog niet zoveel kwalijk kunnen nemen ook. Het volk van God wordt nogal eens vergeleken met *schapen*. Ze volgen. Ze geven geen leiding. Maar de mensen die de leiding gaven, de herders hoe zit het met hen? Jeremia 2:8 *De priesters zeiden niet: Waar is de HEERE? en zij die de wet hanteerden, kenden Mij niet; de herders kwamen in opstand tegen Mij, en de profeten profeteerden namens de Baäl. Ze gingen achter dingen aan die niet van nut zijn.* Het is niet toevallig dat er een boek *Koningen* is en *Kronieken* en dat wij verschillende profeten en priesters van naam kennen. Het zijn de mensen die de leiding hadden in Israël toen het fout ging. God lijkt zich te richten tot de mensen van het eerste uur. Waren het niet de nakomelingen van de mensen die de woestijntijd meegemaakt hadden die het beloofde land binnen mochten. Ging het toen – in de Richterentijd – al niet faliekant mis? Dat is een grote verandering; kort na de bevrijding uit de slavernij van Egypte kwam de vrijheid in het nieuwe land. Een vrijheid die ze niet aankonden. Het zit God ook dwars dat die lijn zich doorzette tot op de generatie van Jeremia en dat het niet beter werd maar verslechterde met de voortgang van de

generaties. God houdt de generatie van Jeremia ten volle verantwoordelijk, hoewel die de grote daden van God niet met eigen ogen heeft gezien zoals de woestijn generatie. Zullen zij zich herkennen in de verliefdheid van het begin? Dat is de vraag. Maar God ziet ons als Zijn volk. Wij zijn veranderd. Hij niet. Jeremia 2:9 *Daarom zal Ik u nog ter verantwoording roepen, spreekt de HEERE, ja, uw kleinkinderen zal Ik ter verantwoording roepen.* Neoem Jahwe. Uitspraak van de HEERE.

De herders kwamen tegen mij in opstand.

Wie doet zoiets?

Jeremia 2:10-12

Wat de HEERE steekt is het volgende. Er is geen enkel volk dat zoiets doet. Kun je een volk opnoemen dat zijn god zo behandelt? Je kunt zeggen van de omringende volken wat je wilt maar ze zijn en ze blijven loyaal aan hun eigen goden. Kijk maar naar het Westen. Vanuit Israël gezien waren dat de Kittiers die op Cyprus woonden en uitgezwemd zijn over Griekenland en Italië en Spanje. Blijkbaar bleven die mensen door alle tijden en plaatsen heen trouw aan hun goden. En die goden bestaan niet eens echt. Maar je kunt ook naar het Oosten kijken naar de Bedoeïenen en de Arabieren. Geen volk wisselt van god behalve Israël. Die ruilen heel gemakkelijk hun God in voor een ander. Jeremia 2:10,11 *Voorzeker, steek over naar de eilanden van de Kittiers, en zie, stuur boden naar Kedar en let aandachtig op, en kijk of iets dergelijks gebeurd is. Heeft een volk ooit goden ingeruild? – en het zijn niet eens goden! – Toch heeft Mijn volk zijn Eer ingeruild voor wat niet van nut is.* De HEERE God is er helemaal van ondersteboven. Alleen de hemel schijnt te beseffen wat er op aarde gebeurt. Wie op aarde heeft enige sjoege? Op aarde gaat elke dag de zon op of het de normaalste zaak van de wereld is. Maar de hemel houdt zijn hart vast. Wat gebeurt hier? Jeremia 2:12 *Ontzet u hierover, hemel, huiver, wees zeer ontsteld, spreekt de HEERE.* Neoem Jahwe – uitspraak van de HEERE.

Is zoiets ooit gebeurd, heeft ooit een volk zijn goden ingeruild?

Vraag niet waarom.

Die vraag kun je ook aan ons volk stellen. Het Nederlandse volk. Na de oorlog waren we bijna allemaal gelovig. Hele straten gingen naar de kerk. Goed het waren verschillende kerken, maar toch; het was dezelfde God. En het was een tijd van wederopbouw. Het was zwaar in het begin, maar het werd met de jaren beter, gemakkelijker, er kwam meer luxe. We mogen het verleden niet idealiseren van de Prediker – want niet uit wijsheid zouden we dat doen – maar het leven was

goed in Nederland; niet het minst in de kerk. Er was grote trouw en afhankelijkheid. Wij hielden van de HEER. Het is de vraag is, waar die liefde gebleven is? Toen – vlak na de oorlog – waren de niet-gelovigen in de minderheid, nu zijn de gelovigen verre weg in de minderheid. Een klein deel van de Nederlanders gaat nog naar de kerk. Het is waar, veel mensen zeggen nog wel te geloven in een persoonlijk God en bidden doen ze ook nog wel als het zo uitkomt. Maar wat gemist wordt is de liefde. Ook bij vrienden, familie en collega's denk je soms: 'Waarom ben je weggegaan?' Had je het niet goed toen je nog deel uitmaakte van de christelijke gemeenschap. Was er iets wat ontbrak? Veel mensen met kinderen – die niet verder gingen in het geloof – vragen zich af: 'Waarom? Had je het niet goed bij ons en bij God? Was er iets wat er aan ontbrak?' Natuurlijk bij zoiets als kindermisbruik in de kerk kan ieder begrip opbrengen wanneer men breekt met de kerk. Maar de meeste kinderen hadden het gewoon heel goed. Het is niet goed te begrijpen behalve dan dat het in de lucht zit. Geloven is uit. Het christelijk geloof heeft zijn tijd gehad volgens de meerderheid van de bevolking. Vooral het geloof van gereformeerde origine lijkt volstrekt passé. Hier en daar heeft nog iemand last van een calvinistisch trekje, maar dat lijkt een rudiment uit een lang vervlogen tijd. Je moet al Rooms Katholiek zijn wil je uitgenodigd worden in een praatprogramma om nog iets te zeggen over de kerk of het geloof. En als dat zo is, is het ook nog vaak omdat de kerk in opspraak is gekomen. Hoe komt dat? Veel mensen zullen zeggen dat ze niet meer gelovig zijn. Maar de religie teelt wierig in ons land. Van ZENBoeddhisme tot mindfulness. Men is hartstochtelijk op zoek naar rust. Men zoekt dit overal, maar niet bij de God van de Bijbel. Wat bezielt ons? Wat heeft God misdaan?

Een mens kan niet teren op het verleden.

Jeremia 2:13-19

De HEERE vergelijkt Zichzelf met een bron van levend stromend water. Hij is de levende God. Hij is bij Zijn volk en trekt met hen mee door de tijd. Over alle hoogtes en de diepste dieptes gaat Hij hen voor op de weg naar Zijn Koninkrijk. Jeremia 2:13 *Want Mijn volk heeft een dubbel kwaad gedaan: Mij, de bron van levend water, hebben zij verlaten, om zich bakken uit te hakken, lekkende bakken, die geen water houden.* Als God Zijn volk zoekt dan hebben ze – nog steeds in de metafoor van het water – in de rotsen bakken uitgehouwen waarin ze water proberen op te slaan voor vandaag en morgen. Ze schijnen niet te beseffen dat die waterbakken poreus worden. Ze gaan scheuren vertonen. Op de dag dat je het echt nodig hebt, kom je bedrogen uit. Dan staan de bakken leeg en moet je dorst lijden. Jij en je kinderen.

Het volk heeft Mij verlaten, de bron van levend water, en het heeft waterkelders uitgehouwen.

Het water van de Eufraat en de Nijl zijn in trek.

De waterbakken dat zijn de andere goden. Waarom lopen mensen bij God weg? Omdat Hij hen niet brengt wat ze van Hem verwachten. Ze kijken om zich heen. Ze zoeken iets wat wel werkt. In de tijd van Israël is dat Assur en Egypte. Dat zijn nog eens wereldrijken. Wat een macht. Wat een legers. Wat een veroveringen schrijven die goden op de naam van hun volk. Israël maakte onder koning Achaz het altaar van de god van Assur na en plaatste dat in de tempel in Jeruzalem. Op dat altaar moesten in het vervolg de offers voor de HEERE gebracht worden. 2 Koningen 16 Zo deden ze ook met de

goden uit Egypte. Ze maakten ze na. Want die goden; daar had je wat aan. Wat ze niet doorhadden is dat ze het bestaan van een god afmeten aan het effect wat ze op dat moment zien. Ze schijnen zich niet te realiseren dat met het blinken en verzinken van de machten ook de zogenaamde macht van de goden van die volken in rook opgaat en wegebt. Daar gaat de macht van Egypte. Daar gaat de macht van Assur. Daar gaat de macht van Babel, van Medië /Perzië, van het Griekse Rijk, van het Romeinse Rijk. Met het vervluchtigen van de macht verdamppt ook de kracht van hun goden. Niemand kent die goden nog. Alleen de God van de Bijbel is de levende God. God tekent de hunkering naar andere goden uit met de rivieren van Egypte en Assur. Jeremia 2:18 *Welnu, wat hebt u met de weg naar Egypte om het water van Sichor te drinken? En wat hebt u met de weg naar Assyrië om het water van de rivier de Eufraat te drinken.* Als de HEERE het volk vergelijkt uit de periode toen het dicht bij Hem leefde en nu – nu ze zich overgeven aan de goden van andere volken – moet Hij onwillekeurig denken aan het verschil tussen een edele druif en een verwilderde druif. Jeremia 2:21 *Ik had u evenwel geplant, een edele wijnstok, een volkomen betrouwbare stek. Hoe bent u tegenover Mij dan veranderd in wilde ranken van een uitheemse wijnstok.* Het moet voor de HEERE ontzettend zuur zijn dat het volk juist door hun idee dat ze bij andere goden beter af zijn, buitengewoon achterop raken bij het ideaal dat God voor ogen stond. Israël is geen schim meer van wat het was.

Nu dan, waarom ga je naar Egypte, wil je water drinken uit de Nijl?

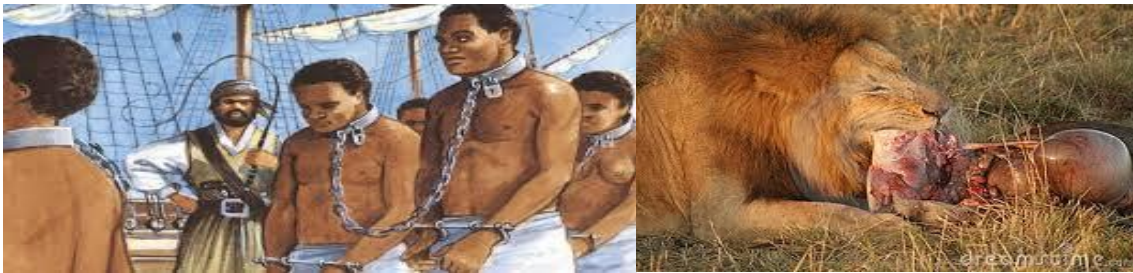

Niet vrij maar slaaf.

Er zit – en dat is nu niet veel anders dan toen – een diepgewortelde gedachte bij Gods volk dat het vrij wordt als het breekt met de God van de Bijbel. Men heeft het dan over emancipatie. Men heeft de mond vol van vrijheid. In feite zijn het allerlei nieuwe vormen van slavernij. Dat was toen zo en dat is nu niet anders. Alleen al aan verslavingszorg worden op dit moment miljoenen uitgegeven. Er is alcohol verslaving. Gokverslaving. Seksverslaving. Alles moet kunnen (dat is ongeveer de definitie van vrijheid), maar ondertussen loopt men aan de leiband. Men wordt kaalgeplukt. Totaal uitgekleeft. De vrije seksualiteit verschaft velen een hete avond, maar een koude morgen. Hoeveel eenzaamheid is er niet. Hoeveel angst en onrust. Het heeft de smaak van vrijheid, maar de kater van gebondenheid. De vrijheid van de een blijkt de gevangenschap van de ander. In plaats van subject wordt de mens object, voorwerp van bevrediging. En dan het geld dat zijn duizenden verslaat. Wie ging voor meer en nog meer, zag tot zijn verbijstering soms in korte tijd miljoenen vervluchtigen bij de vrije val van de beurskoersen. Hele banken vielen om. De verzorgingsstaat waarin we ons voor elkaar verantwoordelijk voelden verandert in een maatschappij waar – als we niet uitkijken – het is *ieder voor zich en God voor ons allen*. Het zijn de wilde roofdieren van het grote kapitaal en de porno-industrie en de gokkasten die de mensen opvreten. Door de overheid erkende toto's en lotto's – en met de suggestie van goede doelen – worden mensen gestimuleerd om alles van geld te verwachten. Dat is ook iets waar de HEER buitengewoon ontevreden over is: Dat onze overheid van alles legaliseert wat tot voor kort

verboden terrein was: abortus, euthanasie, softdrugs, prostitutie en porno, gokken. De overheid profiteert – door de legalisatie – in financiële zin van de opbrengst van wat grensoverschrijdend en norm-vervagend is. Geld lijkt in ons land de nieuwe mammon, de god waar wij allen voor gaan. Wat levert het op? Wat schuift het? 'Geld dat stom is, maakt recht wat krom is', zegt een oud spreekwoord. Jeremia 2:14-17 *Is Israël dan een slaaf? Of is hij een in huis geboren slaaf? Waarom is hij dan een prooi geworden? Jonge leeuwen brullen tegen hem, zij hebben hun stem laten klinken. Zij hebben van zijn land een woestenij gemaakt. Zijn steden zijn vernietigd, zodat niemand er meer woont. Ook de mensen van Nof en Tachpanhes graasden u de schedel af. Doet u dit niet uzelf aan doordat u de HEERE, uw God, verlaat op het moment dat Hij u op de weg leidt?* God geeft de mensen over aan hun eigen dwaze neigingen. Ze denken te scoren maar worden kaalgeplukt. Vandaag stijgen de huizenprijzen. De aandelen rijzen de pan uit. Morgen is er een recessie. Dan zakt de waarde van de huizen onder de hypotheek. Dan verdampen miljarden. Daar ben je zo hard achterangelopen. Dat was het helemaal. Banken vallen om. Hele landen raken financieel in de problemen. En veel mensen worden met handen gebonden aan hun schulden. Jullie waren toch vrij. Ben je dan nu slaaf? Ja veel mensen lopen aan de leiband van hun schuld. Jeremia 2:19 *Uw eigen kwaad straft u en uw eigen afdwalingen bestraffen u. Erken en zie in, dat het kwaad en bitter is de HEERE, uw God, te verlaten, en dat er geen vreze voor Mij bij u is, spreekt de Heere, de HEERE van de legermachten.* Uitspraak van de HEERE. Neum Jahwe.

Is Israël een knecht, is het soms als slaaf geboren? Waarom is het dan een weerloze prooi?

Het geloof voelt aan als een grote verplichting.

Jeremia 2:20-22

Het is waar dat het geloof ook een zeker juk met zich meedraagt. Jezus bijvoorbeeld zegt: *Mijn juk is zacht en Mijn last is licht.* Mattheus 11:28-30 Jeremia maakt mee dat het volk massaal het juk van het geloof van zich af wil schudden. Ze willen vrij zijn. Ze willen niet langer gebukt gaan onder iets wat ze in toenemende mate zijn gaan ervaren als onvrijheid. God is er eerlijk over: het geloof is onmiskenbaar een soort van juk. Je neemt het vrijwillig op je. Het geloof brengt behalve alle goede dingen die een mens ontvangt ook verplichtingen met zich mee. Er zijn verbonds*beloften*. Er zijn ook verbonds*eisen*. Je kunt het niet maken bijvoorbeeld om een andere god achterna te lopen of te vereren. Alle eer en lof en dank gaat uit naar de God van Israël. Eerder was dit voor de meeste mensen van Israël vanzelfsprekend. Gaandeweg is de liefde verschaald als rimpelige appels op de fruitschaal. Men heeft het juk van zich afgeworpen maar vrij wordt men allerminst. Het is niet normaal zoals men zich gedraagt ten aanzien van andere goden. Het heeft soms veel weg van een hoer die alleen maar uit is op geld. Alles mag men met haar uithalen. De mensen lijken met het verlies van hun geloof in God soms ook hun verstand te verliezen; hun kritische zin. Alles geloven ze. Alles houdt men voor waar. En wanneer je dan let op de normloosheid die vaak gepaard gaat met hun 'nieuwe leven'; Zulke mensen kunnen zich wassen tot ze naar zeep stinken maar hun onreinheid ruikt je overal doorheen. Jeremia 2:20-22 *Want van oude tijden af heb ik uw juk gebroken, en uw banden verscheurd. U zei: Ik wil niet dienen! Maar op elke hoge heuvelen onder elke bladerrijke boom*

legt u zich als een hoer neer. Ik had u evenwel geplant, een edele wijnstok, een volkomen betrouwbare stek. Hoe bent u tegenover Mij dan veranderd in wilde ranken van een uitheemse wijnstok? Want al zou u zich met loog wassen en zou u zeep in overvloed gebruiken, uw ongerechtigheid blijft een vlek voor Mijn aangezicht, spreekt de Heere HEERE.

Uitspraak van de HEERE. Neum Jahwe.

Je brak je juk steeds weer in stukken, rukte je riemen los en zei: “Ik wil niet dienstbaar zijn.”

Ik doe helemaal niet meer aan religie.

Jeremia 2:23-29

Wat de HEERE stoort is dat de mensen die met Hem gebroken hebben, stug blijven ontkennen dat ze andere goden achternalopen. Op de een of andere manier schamen ze zich er ook voor. Ze willen blijkaar kappen met elke vorm van religie, maar komen er toch niet onderuit. De mens blijkt hopeloos religieus. Wie de ware God verlaat, komt in de greep van allerlei godjes. Die stellen op zich misschien niet zoveel voor, maar de claim die ze op de mens leggen neemt soms absurde vormen aan. *Je houd je niet bezig met andere goden? Denk aan het dal Hinnom, zegt de HEERE. Daar offerden de Israëlieten hun kind aan de god Moloch. 2 Koningen 23:10 Dat deden ze om die god gunstig te stemmen. We kijken hier vermoedelijk met afgrijzen naar: mensen die hun kind letterlijk en figuurlijk offeren. Maar staat dit zover af van abortus? Mensen die een kind in wording laten wegnemen doen dit toch ook omdat ze hun verdere levensloop ‘positief’ willen beïnvloeden. Wanneer de Israëlieten ontkennen dat ze andere goden achterna lopen, houdt God hun het dal Hinnom voor. Jeremia 2:23,24 Hoe kunt u dan zeggen: Ik heb mij niet verontreinigd, ik ben niet achter de Baïls aan gegaan? Zie uw weg in het dal, erken wat u gedaan hebt, snelle, op al haar wegen heen en weer rennende, jonge vrouwtjeskameel, een wilde ezelin, gewend aan de woestijn, de wind opsnuivend in haar hitsigheid, haar bronst – wie kan haar keren? Allen die haar zoeken, hoeven zich niet af te matten, in haar maand zullen zij haar wel vinden.* Niet alleen is dat dal Hinnom het bewijs van afgodendienst. Het tekent ook de absurde toewijding aan de goden. Waartoe men in staat is. Het dal Hinnom – de plaats van de kinderooffers – is later verontreinigd zodat het nooit meer zou kunnen dienen als offerplaats. Het is een vuilstortplaats geworden dichtbij Jeruzalem. Het vuil verbrandde men. Altijd was er rook en vuur. Het is de plek waar de worm niet sterft. Het was een plek waar je niet wilde zijn. Dit dal heeft de metafoor voor *de hel* opgeleverd: Gehenna = hel is afgeleid van Hinnom. De HEERE God laat via Micha weten dat Hij de absurde neigingen van Zijn volk kent, maar Zelf van Zijn volk geen kinderoffer zou vragen. Micha 6:7,8 *Zou de HEERE behagen scheppen in duizenden rammen, in tienduizenden oliebekken? Zal ik mijn eerstgeborene geven voor mijn overtreding, de vrucht van mijn moederschoot voor de zonde van mijn ziel? Hij heeft u, mens, bekendgemaakt wat goed is. En wat vraagt de HEERE van u anders dan recht te doen, goedertierenheid lief te hebben en ootmoedig te wandelen met uw God.*

Je bent een rusteloze kameel, die hitsig heen en weer rent een wilde ezelin, thuis in de woestijn.

De HEERE is een jaloers God

Terwijl het volk Israël in alle toonaarden ontkent iets met andere goden te hebben, laat God een ander plaatje zien. God vergelijkt zijn volk met een bronstige wilde ezelin. Onwillekeurig gaan je gedachten in de richting van de vrije seks die een volk gaat beheersen, wanneer men massaal breekt met het verbond met God. Mogelijk doelt de HEERE hierop. Want dit was in Israël ook het geval, evenals overigens bij ons volk. Maar veel waarschijnlijker en dichterbij God zelf is de jaloezie. Het gaat in de eerste plaats om het huwelijksverbond van God met Zijn volk. De HEERE onze God is een jaloers God. Hij kan het niet hebben dat Zijn volk, Zijn vrouw, het aanlegt met andere goden. Dan stikt de HEERE bijna van jaloezie. God kan het niet hebben dat wij achter andere goden aanlopen die we adoreren. Waar we vol van zijn. En waar we alles voor over hebben. God kan dat gewoon niet uitstaan. Daar komt nog iets bij. Het vervelende is dat er helemaal geen andere goden bestaan. Er is maar één God en dat is de HEERE, de God van Israël. Deuteronomium 6:4 *Luister, Israël! De HEERE, onze God, de HEERE is één!* Er is pittige profetische kritiek op de afgoden en de mensen die ze maken. Dat merk je hier ook in Jeremia. Mensen beitelen een beeld uit een blok hout en vervolgens gaan ze ervoor op de knieën en roepen: 'God help mij.' Afgoden hebben ogen maar zien niet. Handen, maar helpen, ho maar. Oren, maar luisteren kunnen ze niet. Jeremia 2:27 *Tegen een stuk hout zeggen ze: U bent mijn vader, en tegen een steen: U hebt mij gebaard, want Mij keren zij de nek toe en niet het gezicht, op het moment echter dat onheil hen treft, zeggen ze: Sta op en verlos ons.* Niet alleen Jeremia en Jesaja maar ook in de Psalmen voel je de dwaasheid van de afgodendienst. Psalm 115. Voor de HEERE God is het schokkend om ingeruild te worden tegen – zoals de Bijbel dat noemt – *nietsen*.

O God help ons.

Op het moment dat Israël er achter komt dat het niet werkt – de goden doen niets voor ze – keren ze terug tot de HEERE. *HEERE redt ons*, roepen ze. Veel kerkverlaters van nu zeggen nog wel in God te geloven. Ze geloven nog wel dat er 'iets' is. Als we eerlijk zijn is onze eerste reactie er een van opluchting; 'Gelukkig ze zijn het geloof nog niet kwijt.' Het heeft ontegenzeggelijk ook mooie kanten. Soms bidt men voor anderen; soms ook voor zichzelf. In feite voltrekt zich echter een verandering. Ze zoeken iets wat voor hen werkt. Ze verwachten veel meer van geld of van invloed en van wat dan ook. De inschatting is dat de HEERE God buitengewoon ongelukkig is met de vervanging door 'iets'. In Israël brak men ook niet volledig met God. Men ging er alleen naast de HEERE ook andere goden op na houden. Als alles niet blijkt te werken is er soms iets wat lijkt op terugverlangen naar God. Maar God vindt dat die goden waar ze hun toevlucht hebben gezocht hen maar moeten helpen. Op hun beurt nemen ze dat de HEERE dan weer kwalijk. Je kunt aanvoelen hoe dat in zijn werk gaat. Ze zeggen: *Keren we terug tot God en dan doet Hij niets voor ons.* Ze tonen hun vroomste gezicht en doen alsof ze veranderd zijn, maar in feite denken ze nog steeds in termen van wat werkt en wat

niet. Welke God geeft ons wat we willen. Zoals je in een huwelijk gaat voor liefde en trouw, zo zou je ook in het geloof de mooie en moeilijke tijden met God moeten doormaken en niet weglopen als het je niet zint. Het geloof in God is nooit een garantie geweest tegen ziekte of tegenslag. Er is wel de garantie van eeuwig leven en het herstel van alle dingen. Maar het geloof in God is *for better and for worse oftewel in goede en slechte tijden*. Net als in een goed huwelijk blijf je bij elkaar wat er ook gebeurt. In het geloof wordt een beroep gedaan op de moed om vol te houden, om geduldig te leven uit de hoop, de stellige verwachting te blijven koesteren bij de dingen die je nog niet ziet. Romeinen 8:24,25 Mensen die breken met God hebben geen liefde voor God en de trouw is ver te zoeken. Ze willen gewoon vrijheid en succes; effecten hier en nu. Of ze zijn zo boos dat ze in ieder geval niets meer met God te maken willen hebben. Ze willen gewoon dat god doet wat ze van hem vragen. Ze benaderen God alsof Hij ook een afgod is. God past daarvoor. Het is redelijk onthutsend om te zien hoe lastig de weg terug tot God is. Men keert soms wel terug tot God – gedwongen door de omstandigheden – maar men is ondertussen zo veranderd dat God er geen zin meer in heeft. Jeremia 2:28,29 *Maar waar zijn dan uw goden, die u zich gemaakt hebt? Laten die opstaan, als zij u kunnen verlossen op het moment dat onheil u treft, want het aantal van uw goden is even groot als uw steden, Juda. Waarom roept u Mij ter verantwoording? U bent allen tegen Mij in opstand gekomen, spreekt de HEERE.* Uitspraak van de HEERE. Neum Jahwe.

Wie zeker wil zijn dat hij bij God terug kan komen, moet niet bij Hem weggaan.

Men probeert de schuld op God af te schuiven.

Jeremia 2:30-3:1

Het volk Israël reageert met verwijten. God heeft het helemaal verbruid. Dat is inderdaad iets wat opvalt ook in onze tijd. Men heeft het nooit meer over God behalve als er iets ergs gebeurt. ‘Hoe kan God dat toelaten?’ is dan de vraag. God wordt nergens meer voor gedankt of geëerd. Hij is in feite afgedankt. Maar als er wat aan de knikker is, heeft God het gedaan. Dan komt men met verwijten. De positieve kant van dit verwijt is dat men zich onderhuids klaarblijkelijk toch schuldig voelt tegenover de HEERE. Het is als wanneer je een woord van kritiek richt tot je collega of je vriend; dan krijg je in negen van de tien gevallen kritiek terug. Men voelt zich in Israël ook schuldig tegenover God. Het feit dat men in Nederland zoveel kritiek heeft op het geloof, verraadt het gevoel van schuld. Als God komt met kritiek dan komt men met kritiek op het geloof. Zo zou God te weinig van Zichzelf hebben laten merken. *God zou nooit hebben laten ervaren hoe Hij er tegenover stond. Zij wisten van niets. God had hen ook wel eens kunnen waarschuwen wanneer ze de verkeerde afslag namen.* Maar het is werkelijk onzin. God zegt: ‘Ik heb je kinderen wel degelijk laten voelen dat ze op de verkeerde weg zaten.’ Het woord *straf* valt. En dan nog iets. ‘Ik heb wel degelijk profeten naar jullie toegezonden, zegt de HEERE maar jullie hebben ze de mond gesnoerd, ze uit de weggeruimd. Vertel me niet dat je nergens van wist, zegt de HEERE. Jullie kwamen zelf tegen Mij in opstand.’ Jeremia 2:29,30 *Waarom roept u Mij ter verantwoording? U bent allen tegen Mij in opstand gekomen, spreekt de HEERE. Tevergeefs heb Ik uw kinderen geslagen, zij wilden geen vermaning aanvaarden. Uw zwaard heeft uw profeten verslonden, als een leeuw die verderf aanricht.* ‘We hadden het helemaal niet goed toen we nog in U geloofden’, zeggen de mensen, maar ze jokken gewoon zwart op wit. Het is niet waar wat ze zeggen. Er zit iets anders achter: Ze willen niet gebonden zijn. Ze hebben geen zin om echt terug te komen bij God. Jeremia 2:31 *U, van deze generatie, let op het woord van de HEERE: Ben Ik voor Israël een woestijn geweest of een land van diepe duisternis? Waarom zegt dan Mijn volk: Wij zijn ongebonden, wij komen niet meer naar U toe?*

Was ik voor jullie een woestijn, of een land vol duisternis?

Is er wel een weg terug?

Het blijft de HEERE dwars zitten dat Zijn volk de liefdesrelatie met Hem heeft opgegeven. Wie doet zo iets? Het is nog nooit vertoond. Zou een meisje haar bruidsjurk wegdoen of haar sieraden vergeten? God mist de liefde en de trouw van Zijn volk, zoals een man de liefde kan missen van zijn vrouw die met andere mannen omslaat. Ze blijven overigens zeggen dat hun niets te verwijten valt. Maar hun gedrag laat een heel andere kant van hen zien. Ze gingen wel heel gewillig achter andere goden aan; hun verwachting was groot. Ze waren benieuwd wat het hen op zou leveren. Ze verwachtten heel wat van Assur en later van Egypte, maar ze werden kaalgeplukt. In plaats van wat te krijgen, raakten ze zelf alles kwijt. En wie zijn de dupe van het breken met het geloof? De armen. De gerechtigheid en de trouw en de liefde moeten het zwaar ontgelden ook in de tussenmenselijke relaties. Jeremia 2:32-34 *Zou een jonge vrouw haar sieraad vergeten, een bruid haar gordels? Toch heeft Mijn volk Mij vergeten, dagen, niet te tellen. Wat weet u goed uw weg om wellust te zoeken. Daarom hebt u ook de slechtste hoeren uw wegen geleerd. Ja, in de zomen van uw kleren is gevonden het bloed van arme, onschuldige zielen, die u niet hebt betrapt op inbraak, ja, dat slaat alles.* God zet Zich in voor Zijn volk. Hij strekt zijn handen naar hen uit. Maar het vervelende is dat wanneer ze hun hart echt aan een andere god verpand hebben, ze bijna niet meer terug kunnen. Zoals wanneer een vrouw gaat scheiden en met een ander trouwt niet opnieuw met haar eerste man kan trouwen, zo is het de vraag of Israël wel terug kan komen bij God? Jeremia 3:1 *Men zegt: Als een man zijn vrouw wegstuurt, zij bij hem weggaat en de vrouw van een andere man wordt, mag hij nog naar haar terugkeren? Zou dat land niet ten zeerste ontheiligd worden? U echter, u hebt hoererij bedreven met veel vrienden, en dan naar Mij terugkeren? – spreekt de HEERE.* Het ligt allemaal erg moeilijk. Laat niemand denken: 'Ik kan altijd teruggaan naar God.' Wie zeker wil zijn dat hij bij God terug kan komen, moet niet bij Hem weggaan.

Zal een meisje haar sieraden vergeten, of een bruid haar tooi?

